

Bijlescontact

*Bijles aan leerlingen met
gedragsproblemen*

INFO@BIJLESCONTACT.NL

085 - 0020 558

Inhoud

1. Inleiding
2. Voor de eerste bijles
3. ADHD en ADD
4. Dyslexie en Dyscalculie
5. Autisme
  - 5.1. Syndroom van Asperger
  - 5.2. PDD-Nos
6. Faalangst
7. Bronnenlijst

1. Inleiding

Kinderen met veelvoorkomende leer- en gedragsproblemen, zoals ADHD, dyslexie of autisme, hebben vaak moeite om mee te komen met de rest van de klas. Daardoor bestaat het risico dat ze snel een achterstand opbouwen in hun leerontwikkeling, waardoor er thuis extra geoefend moet worden. Daarom kiezen ouders vaak voor bijles.

Wanneer je van Bijlescontact een leerling met een leer- of gedragsprobleem aangeboden krijgt, word je daar natuurlijk altijd van tevoren over ingelicht. Het is belangrijk dat je achter de beslissing staat om deze leerling les te gaan geven en gemotiveerd bent om net wat extra werk te verzetten om resultaat te boeken. Voor wat extra hulp tijdens je voorbereiding, volgt hieronder een korte handleiding over hoe om te gaan met kinderen die gediagnosticeerd zijn met een leer- of gedragsprobleem.

2. Voor de eerste bijles

Je gaat bijles geven aan een leerling met een leer- of gedragsprobleem. Maar hoe ga je nu te werk? Hieronder volgen enkele algemene tips over hoe je begint met de eerste bijles en hoe je de bijlessen vorm zou kunnen geven.

Allereerst is het raadzaam om vóór de eerste bijles even met de ouders (en eventueel de leerling zelf, als dat mogelijk is) te overleggen over de precieze aard van het probleem en hoe zij er thuis en op school mee om gaan. Mocht je tijdens de bijles tegen het besproken probleem aanlopen, kun je er op eenzelfde wijze mee omgaan zoals tijdens andere situaties gedaan wordt. Door het probleem op dezelfde manier als thuis en op school aan te pakken, weet de leerling waar hij/zij aan toe is. Dit zorgt voor duidelijkheid bij de leerling. Je kunt dit bijvoorbeeld bespreken tijdens je eerste telefonische contact of door ouders te vragen of ze bij het begin van de eerste les even aan tafel erbij kunnen komen zitten. Als de ouders dat wensen, kun je na een aantal lessen telkens een kleine update van de voortgang van de leerling geven en daarmee evalueren of de gekozen aanpak ook daadwerkelijk werkt.

Daarnaast is het handig om aan ouders of de leerling te vragen of ze via school schema's, informatiesheets of oefenopdrachten voor het betreffende vak kunnen krijgen, die tijdens de les op school gebruikt worden. Bij bijvoorbeeld het vak wiskunde zijn er vaak verschillende methodes om één wiskundig probleem op te lossen. Zorg dat je met dezelfde methode oefent die op school aangeleerd wordt, anders zorgt dit alleen maar voor verwarring bij de leerling.

Ook zien leerlingen met leer- of gedragsproblemen vaak het overzicht niet. Vooral kinderen met PDD-Nos of Asperger richten zich veel op details en hebben moeite met het zien van de grote lijnen. Het is daarom raadzaam om aan het begin van elke bijles kort de stof te herhalen die je de vorige bijles hebt behandeld. Bij het afsluiten van de bijles is het handig om de behandelde stof kort te herhalen.

Hieronder worden de kenmerken van een aantal leer- en gedragsproblemen besproken, met tips voor tijdens het bijles geven.

3. ADHD en ADD

Een van de meest bekende gedragsstoornissen bij kinderen en jongeren is AD(H)D. Deze afkorting staat voor 'Attention Deficit (Hyperactivity) Disorder, wat aangeeft dat het gaat om een stoornis met gebrek aan aandacht, en in het geval van ADHD, hyperactiviteit.

In feite komen ADHD en ADD op hetzelfde neer, want de problemen met een gebrek aan aandacht of een korte aandachtsspanne zijn gelijk. Bij ADD ontbreekt enkel de hyperactiviteit. Ongeveer 2 tot 5 % van de Nederlandse kinderen tot 14 jaar en 3 tot 5 % van de jongeren tussen 13 en 17 jaar hebben last van een variant van deze stoornis. Hoewel het zeldzaam is, is het mogelijk dat een van je bijlesleerlingen ADHD of ADD heeft. Juist omdat deze kinderen zich tijdens hun lessen op school vaak maar moeilijk kunnen concentreren, en daardoor het risico lopen veel van de behandelde stof missen, kan het voor de ouders en leerlingen een uitkomst zijn om bijlessen te nemen. Omdat bijles doorgaans aan huis plaatsvindt, waar het kind zich in een vertrouwde omgeving bevindt zonder teveel prikkels, kan er in alle rust en op het tempo van het kind gewerkt worden aan de te leren stof.

De kenmerken van zowel ADHD als ADD zijn in drie groepen te verdelen, namelijk concentratie, hyperactiviteit en impulsiviteit.

Veel voorkomende kenmerken van ADHD zijn:

- Moeilijk stil kunnen blijven zitten
- Snel afgeleid zijn
- Aan een stuk door praten
- Anderen in de rede vallen

- Niet lijken te luisteren naar wat anderen zeggen
- Moeilijk instructies op kunnen volgen
- Dingen kwijtraken die nodig zijn voor taken
- Vergeetachtig zijn bij dagelijkse bezigheden
- Moeilijk blijvend de aandacht op een taak kunnen richten
- Vermijden van taken waarbij je langdurig de aandacht moet behouden
- Zichzelf moeilijk onder controle kunnen houden
- Weinig aandacht voor details, met als gevolg slordige fouten
- Moeite met plannen en organiseren van taken
- Onrustig bewegen met handen en voeten of draaien op de stoel
- Plotseling opstaan als zitten wordt verwacht
- Rondlopen of rondrennen terwijl dit ongepast is
- Constant in de weer zijn of maar doordraven

Bij kinderen met ADD zou je de volgende kenmerken kunnen zien:

- Snel afgeleid zijn door dingen/geluiden die niet belangrijk zijn voor de taak, bijvoorbeeld voorbijkomende auto's of mensen die elders aan het werk zijn
- Moeite met plannen en organiseren van taken
- Niet goed kunnen concentreren op details en daardoor slordigheidsfouten maken

- Vaak moeite met het volgen van de uitleg en daardoor dingen missen
- Vaak dingen vergeten of verliezen die nodig zijn voor een taak
- Vaak niet lijken te luisteren of dromerig lijken te zijn.

Maar waar kun je nu op letten als je een leerling met ADHD of ADD bijles geeft? Allereerst is het belangrijk om te werken in een zo rustig mogelijke omgeving, waarin je leerling zo weinig mogelijk afgeleid kan worden. Het is verstandig om in een stille en overzichtelijke ruimte te werken, niet in een ruimte vol schilderijen en met een raam waar veel mensen voorbij komen. Bespreek voordat je met de bijles start met de ouders en je leerling welke ruimte in huis hiervoor geschikt zou kunnen zijn. Daarnaast is geduld een van de belangrijkste hulpmiddelen die je in kunt zetten, om effectief om te gaan met leerlingen met ADHD of ADD. Als je leerling elk kwartier afgeleid is en even een korte pauze nodig heeft, moet het mogelijk zijn om die tijd te krijgen. Geef duidelijk aan je leerling aan wanneer en hoe lang dit is, bijvoorbeeld: 'over 10 minuten nemen we een korte pauze van 5 minuten'. Zo kun je ervoor zorgen dat er daarna weer even goed doorgewerkt kan worden. Ook kan het zijn dat je leerling niet op (lijk te) let(ten), waardoor je na je uitleg geen reactie krijgt. Dit zou een teken kunnen zijn dat je leerling de uitleg niet volgt of moeite heeft om de aandacht erbij te houden. Het is daarom belangrijk dat je de uitleg opdeelt in korte stappen, die je in duidelijke zinnen weergeeft. Behandel bijvoorbeeld niet ineens een heel hoofdstuk, maar bespreek één onderwerp/opdracht alvorens je doorgaat naar de volgende. Als je hierna nog steeds merkt dat de leerling niet op lijkt te letten, kun je de leerling op een rustige manier vragen om te luisteren en geef je de uitleg nogmaals. Als je denkt dat het nodig is, kun je een korte pauze inlassen door bijvoorbeeld over iets anders te praten, voordat je verder gaat met je uitleg. Tot slot kan het handig zijn om met je leerling en zijn/haar ouders te overleggen welke hulpmiddelen ondersteunend kunnen zijn tijdens

de bijles. Je kunt bijvoorbeeld een kookwekker gebruiken, die af gaat als jullie even pauze nemen of een schema maken met de stof die tijdens de bijles behandeld wordt. Bij sommige opgaven kun je een stappenplan gebruiken: 'Wat is het probleem?', 'Met welke methode kan ik het oplossen?' en 'Werkt de oplossing?'. Door dergelijke hulpmiddelen in te zetten structureer je de situatie voor je leerling, iets waar de leerling zelf vaak moeite mee heeft.

4. Dyslexie en Dyscalculie

Een ander veelvoorkomend probleem, dat je dus ook bij één van jouw bijlesleerlingen tegen kan komen, is dyslexie of dyscalculie.

Dyslexie betekent letterlijk 'niet kunnen lezen', dyscalculie betekent dus 'niet kunnen rekenen'. Beide stoornissen hebben veel dezelfde kenmerken, waarbij dyslexie het lees- en spellingsvermogen raakt en dyscalculie juist het rekenvaardigheid en kunnen omgaan met getallen. Beide aandoeningen zorgen bijvoorbeeld voor een (sterk) verlaagd tempo bij het maken van taal- of rekenopgaven. Leerlingen hebben moeite met het uit elkaar houden van verschillende letters en klanken. Dyslexie wordt namelijk veroorzaakt door een verstoorde relatie tussen wat men leest en wat men hoort, ofwel de letter-klank relatie. Voorbeelden hiervan zijn vergissingen tussen verschillende letters, zoals 'm' en 'n' of 'eu', 'ui' en 'u'. In het geval van dyscalculie hebben leerlingen juist moeite met het volgen van een stapsgewijze aanpak van rekensommen of het correct benoemen van getallen, zoals '45' en '54' en dergelijke combinaties.

Zowel dyslexie als dyscalculie kunnen ervoor zorgen dat de motivatie om door te werken sterk negatief wordt beïnvloed. In het ergste geval kunnen ze zelfs lijden tot faalangst, omdat de kinderen het vertrouwen in zichzelf op het gebied van lees- en rekenvaardigheid verliezen.

Overleg voordat je aan de bijlessen begint altijd met je leerling (en eventueel ouders) waar de problemen precies liggen. Heeft je leerling

nu moeite met spelling of grammatica? Of in geval van dyscalculie: zijn tafels of juist deelsommen moeilijk? Zodra je dit weet, kun je je aanpak zo specifiek mogelijk maken en extra tijd besteden tijdens de bijles aan de onderdelen die je leerling als extra moeilijk ervaart.

Tijdens het geven van een bijles aan een leerling met dyslexie of dyscalculie is geduld waarschijnlijk het beste hulpmiddel. Het maakt niet uit of het om een leerling van de basisschool gaat of iemand van de middelbare school die extra moeite heeft met wiskunde of het leren van een vreemde taal (waarbij Engels vaak moeilijker blijkt te zijn dan Frans of Duits). In je aanpak van de lesstof is het belangrijk dat je een vaste structuur aanhoudt en het materiaal stapsgewijs en structureel aanbiedt. Bij rekenen of wiskunde is het makkelijk om in stappen te werken, omdat de lesstof op school ook vaak in stappen wordt aangeboden. Bij taal kun je zaken als grammatica- of spellingsregels ook terugbrengen naar schema's of stappenplannen, die je leerling tijdens de bijles kan gebruiken om opdrachten te maken. Probeer erachter te komen welke regels en/of ezelsbruggetjes je leerling op school of tijdens de behandeling gebruikt voor het leren van spelling, grammatica of rekenen. Probeer die regels aan te houden tijdens je bijles. Het is namelijk verwarrend voor leerlingen met dyslexie en dyscalculie als er bij verschillende personen verschillende manieren of regels gehanteerd worden.

Naast structuur is herhaling ook erg belangrijk. Leerlingen met dyslexie en dyscalculie hebben namelijk vaak moeite om de regels te automatiseren. Het duurt langer dan bij de gemiddelde leerling voordat ze regels kennen en weten toe te passen. Hetgeen je de leerling aanbiedt tijdens de bijles, moet je de daaropvolgende lessen steeds (kort) herhalen, om ervoor te zorgen dat de basis goed opgebouwd wordt en blijft. Pas als de grondbeginselen duidelijk zijn, kun je verder met de volgende stap van de theorie. Wees dus niet bang om té lang bij een onderwerp of onderdeel te blijven hangen. De kans is groot dat je leerling het na een paar keer herhalen toch begrijpt.

Tot slot, leerlingen met dyslexie en dyscalculie zien vaak op tegen het huiswerk of de opdrachten, omdat ze de stof zo moeilijk vinden. Dit kan, wat begrijpelijk is, frustratie en weerzin oproepen bij je leerling. Het is daarom belangrijk je bijlesleerling te blijven stimuleren om met de lastige stof bezig te blijven. Het is goed om te benoemen dat het niet erg is als het een keer niet goed gaat, en dat je het juist top vindt dat je leerling het blijft proberen. Motivatie is in deze erg belangrijk!

5. Autisme

Het syndroom van Asperger en PDD-Nos behoren allebei tot de zogenaamde ASS: de autismspectrumstoornissen. Er bestaat een aantal overeenkomsten en verschillen tussen 'klassiek' autisme, PDD-Nos en het syndroom van Asperger. In alle gevallen hebben kinderen met een stoornis binnen het autismspectrum last van:

- Problemen met de sociale communicatie
- Beperkte interessegebieden en herhalingsgedrag

Verschillen tussen de stoornissen binnen het autismspectrum zitten in het IQ en in de taalontwikkeling. Kinderen met het syndroom van Asperger hebben ten minste een gemiddeld IQ en er is géén sprake van een vertraagde taalontwikkeling. Bij 'klassiek' autisme en PDD-Nos is ieder IQ-niveau mogelijk en is er wel sprake van een vertraagde taalontwikkeling. Er zal hieronder worden uitgelegd wat de kenmerken van het syndroom van Asperger en PDD-Nos zijn met tips hoe je hier mee om kunt gaan tijdens je bijlessen.

5.1 Syndroom van Asperger

Leerlingen die gediagnosticeerd zijn met het syndroom van Asperger hebben een normale tot hoge intelligentie. Daarnaast kunnen ze een combinatie van de volgende kenmerken bezitten:

- Moeite met het aangaan en onderhouden van contacten en vriendschappen

- Moeite om een gesprekspartner recht in de ogen te kijken
- Moeite met het uiten van en omgaan met emoties (bijvoorbeeld niet kunnen inschatten of iets als grap of serieus bedoeld is)
- Gebrek aan empathie, oftewel inlevingsvermogen
- Moeite met het begrijpen van sociale regels en non-verbale communicatie
- Monotone stem en een weinig expressieve gelaatsuitdrukking
- Zich afsluiten van de buitenwereld
- Een fascinatie met onderwerpen of interesses die afwijkend zijn in intensiteit of soort (preoccupaties)
- Motorische onhandigheid (bv. houterige motoriek) en coördinatieproblemen
- Overgevoeligheid voor geluiden, geuren of aanrakingen

Als je bijlesleering het syndroom van Asperger heeft, is het belangrijk dat je, net zoals bij alle andere genoemde problemen of stoornissen, geduldig met hem of haar omgaat. Raak niet gefrustreerd of boos als je aanpak niet lijkt te werken of je leerling niet mee wil werken. Je dient je leerling te accepteren zoals hij/zij is en afwijkend gedrag te wijten aan bovengenoemde kenmerken van het syndroom, in plaats van botheid of desinteresse. Kijk dus niet raar op als je leerling geen oogcontact met je maakt of je geen hand geeft als je hem/haar voor het eerst ontmoet. Dit is een gevolg van onmacht, je leerling met het syndroom van Asperger weet niet beter. Het is belangrijk om je bijles te geven in een rustige ruimte, waarin je leerling niet snel afgeleid kan worden. Leerlingen met het syndroom van Asperger kunnen overgevoelig zijn voor geluiden of aanrakingen of kunnen een fascinatie hebben met een bepaald onderwerp. Als je leerling

bijvoorbeeld helemaal gek is van trainen, zorg dan dat je bijles geeft in een ruimte waarin de leerling geen spullen heeft liggen van zijn hobby. Als je leerling overgevoelig is voor licht of voor geluiden, zorg je voor een ruimte zonder fel licht of een ruimte waarin weinig geluiden binnen komen. Je kunt tijdens je eerste telefoongesprek of tijdens je eerste bijles aan ouders vragen welke ruimte in huis geschikt zou zijn voor je bijles. Alhoewel leerlingen met het syndroom van Asperger geen vertraagde taalontwikkeling hebben, is het voor hen wel moeilijk om figuurlijk taalgebruik te begrijpen. Leerlingen met het syndroom van Asperger hebben namelijk moeite met het inschatten van sociale regels en nonverbale communicatie. Ze vinden het daardoor ook moeilijk om te inschatten wanneer iemand een grapje of bijvoorbeeld een sarcastische opmerking maakt. Een tip voor tijdens je bijles is dan ook om alleen neutrale en letterlijke taal te gebruiken, zodat je bijlesleerling je zo goed mogelijk begrijpt. Zo voorkom je miscommunicatie en misinterpretatie.

5.2 PDD-Nos De afkorting PDD-Nos staat voor ‘pervasive developmental disorder – not otherwise specified’. Vertaald betekent dit dat de leerling lijdt aan een ontwikkelingsstoornis, waarbij er sprake is van sociale- en gedragsbeperkingen en problemen met de communicatie, maar niet aan de criteria voldoet voor andere autismespectrumstoornissen. In de praktijk komt het erop neer dat de leerling kenmerken van autisme vertoont, maar niet genoeg om ook daadwerkelijk als zodanig geclassificeerd te worden. Er zijn dus enkele kenmerken van autisme aanwezig bij de leerling, maar in vergelijking met mensen die gediagnosticeerd zijn met ‘klassiek’ autisme, zijn het er significant minder.

Bij leerlingen met PDD-Nos ontwikkelen het sociaal begrip en de intuïtie zich vaak langzaam, hetgeen tot onzekerheid en angsten kan leiden. Daarom houden ze zich vaak aan vaste patronen of gewoontes. Mede daardoor is een vertrouwde, veilige omgeving belangrijk. Door de bijlessen thuis te laten plaatsvinden, voelt de leerling zich al snel meer op zijn gemak, wat bijvoorbeeld de

concentratie ten goede kan komen.

Hieronder volgt een overzicht van kenmerken die je bij leerlingen met PDD-Nos kunt tegenkomen.

- Onhandig en angstig gedrag in sociale situaties
- Weinig begrip en gebruik van nonverbale signalen (oogcontact, gezichtsexpressie, lichaamshouding)
- Het niet of nauwelijks leren van sociale ervaringen
- Het ontbreken van wederkerigheid in contact
- Een eenzame, gesloten indruk maken
- Zich angstig tonen voor veranderingen
- Fanatiek vast houden aan bepaalde routines
- Zich koppig en driftig kunnen uiten (vaak een gevolg van angst)
- Een eenzijdige belangstelling tonen
- Rigide en dwangmatige gedragspatronen ontwikkelen
- Overgevoeligheid voor zintuigelijke prikkels
- Of juist weinig gevoeligheid voor geluiden, beelden, temperaturen of aanrakingen
- Een trage taalontwikkeling
- Eigenaardig ouwelijk taalgebruik
- Taal in alle gevallen letterlijk nemen
- Een onhandige, stijve motoriek

Ook bij een leerling met PDD-Nos is het, net zoals bij een leerling met het syndroom van Asperger, belangrijk dat je je geduldig opstelt en niet gefrustreert raakt als het even niet lekker loopt tijdens de bijles, door desinteresse of 'vreemd' gedrag. Accepteer je leerling en zijn eigenaardigheid, hij/zij ervaart de wereld namelijk op een andere manier dan andere mensen dat doen. Concentreer je op de sterke kanten van je leerling en maak daar gebruik van. Wat belangrijk is tijdens je bijlessen aan een leerling met PDD-Nos is een duidelijke, gestructureerde en stapsgewijze aanpak van de lesstof. Wees niet bang om dingen keer op keer te herhalen. Dit zal uiteindelijk juist tot begrip van de lesstof leiden. Wat vaak helpt is als je elke keer een vaste volgorde aanhoudt met de bijlessen (voor zover dat mogelijk is). Bespreek duidelijk aan het begin van elke bijles wat jullie gaan doen. Geef bijvoorbeeld eerst een korte samenvatting van de vorige bijles, bespreek de stof die tijdens deze bijles behandeld zal worden, maak oefenopdrachten en geef op het einde nog een korte samenvatting van wat jullie tijdens de bijles hebben gedaan. Het helpt als je samen met je leerling een planning maakt. Een leerling met PDD-Nos heeft namelijk behoefte aan routine en structuur en deze behoefte zal hij/zij ook hebben tijdens de bijles.

Ook bij een leerling met PDD-Nos is het van belang geen figuurlijk taalgebruik toe te passen. Hou je taalgebruik zo neutraal en letterlijk mogelijk en ondersteun het eventueel met geschreven of getekende informatie (pictogrammen, schema's, stappenplannen etc). Dit maakt het zo overzichtelijk mogelijk voor je leerling: hij/zij weet wat er te wachten staat. Door de situatie te structureren voor je leerling, zo duidelijk en concreet mogelijk te zijn en je verwachtingen aan te geven, neem je eventuele angst voor onbekende of onverwachte situaties weg, waardoor boosheid of teruggetrokken gedrag voorkomen kan worden.

Tot slot, en van groot belang, bespreek met ouders en je leerling (en vraag eventueel hoe het op school gaat), welke aanpak van de

leerstof en welke situaties voor je leerling het beste werken. Als de ouders aangeven dat de leerling alleen geconcentreerd kan werken in de woonkamer, geef je de bijles in de woonkamer. Als je leerling voor de bijles aangeeft dat hij liever op de playstation speelt, maak je een afspraak met je leerling wanneer en hoe lang jullie pauze houden, zodat hij even op de playstation kan spelen. Elke situatie en elke bijles kan weer anders verlopen, dus probeer hier zo goed mogelijk op in te spelen.

6. Faalangst

Het zou ook voor kunnen komen dat je een leerling met faalangst bijles gaat geven. Faalangst is, zoals het woord al zegt, de angst om te falen, tekort te schieten of om aan bepaalde verwachtingen van jezelf of anderen niet te kunnen voldoen. Faalangst kan in verschillende situaties en in verschillende vormen voorkomen. Tijdens bijlessen aan een leerling met faalangst zal er vooral angst zijn om het huiswerk niet goed te maken, de angst om een spreekbeurt of presentatie te geven of examenvrees, de angst om toetsen en examens niet goed te maken.

Faalangst kan in sommige gevallen een positieve uitwerking hebben, waarbij de leerling door de angst juist alerter en geconcentreerder is en in staat om beter te functioneren. Faalangst kan echter ook een negatieve uitwerking hebben. De leerling is dan zo angstig om te falen, dat hij/zij irrelevant gedrag kan gaan vertonen, zoals:

- Transpireren
- Uitstelgedrag vertonen ('Oh, ik maak het morgen wel')
- Negatieve gedachten ('Het gaat me toch niet lukken')
- Trillende handen
- Slapeloosheid

...Etc

Deze gedragingen zorgen ervoor dat de leerling bijvoorbeeld de leerstof tijdens het maken van huiswerk of een proefwerk vergeet, terwijl de leerling de stof buiten die situaties wel goed begrijpt. Dit kan leiden tot een vicieuze cirkel. Als de leerling faalt op een proefwerk, kan hij/zij angst ontwikkelen voor het volgende proefwerk, wat de kans groter maakt dat de leerling faalt op het volgende proefwerk, waardoor de angst groter wordt, enzovoorts. Veel negatieve ervaringen of mislukkingen kunnen de kans op faalangst vergroten.

Faalangst kan worden versterkt door de nadruk te leggen op hetgeen niet goed lukt. Tijdens je bijlessen kun je daarom het beste de nadruk leggen op de opdrachten die wel goed gaan. Zet bijvoorbeeld geen rode streep door alle foute opgaven, maar zet een groen krulletje bij alle goede opgaven. Zeg bijvoorbeeld niet 'Je hebt er maar 3 fout', maar zeg 'je hebt er 7 goed!'. Het is belangrijk dat je leerling succeservaringen gaat opdoen, waardoor je leerling in gaat zien dat hij/zij het wel kan, met als gevolg dat de faalangst kleiner wordt.

Daarbij kan het ook een tip zijn om de leerstof op te delen in deeltaken. Behandel dus niet een groot onderwerp, maar bekijk de stof in kleine stappen. Zo krijgt de leerling een beter overzicht van de te maken stof, wat de angst deels weg kan nemen en waardoor de prestaties kunnen verbeteren.

7. Bronnenlijst

De hierboven beschreven informatie, over veel voorkomende stoornissen en een effectieve aanpak daarvan tijdens de bijles, is gebaseerd op informatie uit onderstaande bronnen:

- Carr, A. (2000). *The handbook of child and adolescent clinical psychology. A contextual approach*. Taylor and Francis Ltd.
- Lieshout, T. van (2000). *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*. Bohn Stafleu Van Loghum.
- Ruijssenaars, A.J.J.M. (2008). *Leerproblemen en leerstoornissen*.

Lemniscaat.

- Website: <http://www.balansdigitaal.nl/>

Loop je tijdens je bijles aan een leerling met een leer- of gedragsprobleem vast, dan kun je natuurlijk altijd contact opnemen met Bijlescontact.